

Розвиток особистості

1. Поняття «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність» у сучасній науці
2. Структура особистості

Література

1. Вітенко І.С., Борисюк А.С., Вітенко Т.І. Основи психології. Основи педагогіки: Навчально-методичний посібник. – Чернівці: Книги – XXI, 2006. – 200 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. — К.: Видавничий центр “Академія”, 2003. — 576 с.
3. Основи психології і педагогіки : навчальний посібник / О. М. Степанов, М. М. Фіцула. - 2-ге вид., виправ., доп. – Київ : Академвидав, 2006. – 520 с.
4. Мельничук І. М. Вікова і педагогічна психологія : навч.-метод. посіб. для вивчення курсу / І. М. Мельничук. – Тернопіль : ТНЕУ, Економічна думка, 2006. – 144 с.

Тлумачення поняття «людина»

- найвищий ступінь живих організмів на Землі;

- жива істота, яка досягла найвищого розвитку на Землі, суб'єкт суспільно-історичної діяльності;

- біосоціальна істота, наділена мовою, свідомістю, вищими психічними функціями

Сутність понять “індивід”

Індивід (лат. *individuum* — неділимий) — людина як представник людської спільноти, соціуму (групи, класу, нації тощо).

«Индивид» - обозначает
биологическую сущность человека

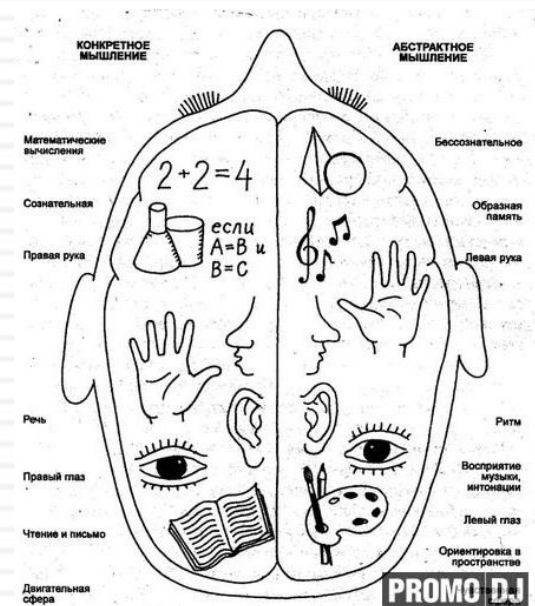
**возрастно-
половые
свойства**

**индивидуальн
о-
типические
свойства**



Характеристики индивида:

- **возрастно-половые:**
 - половой диморфизм;
- **процессе становления индивида (стадии онтогенетической эволюции)**
- **индивидуально-типические:**
 - **конституциональные особенности (телосложение и биохимическая индивидуальность),**
 - **нейродинамические свойства мозга,**
 - **особенности функциональной геометрии больших полушарий (симметрии – асимметрии).**

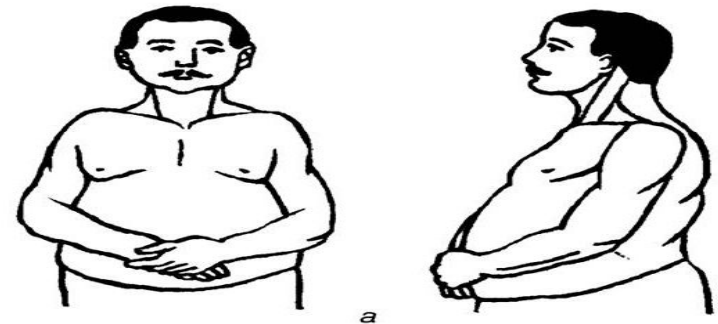


Немецким психолог Эрнстом Кречмер- «характер - телосложение».

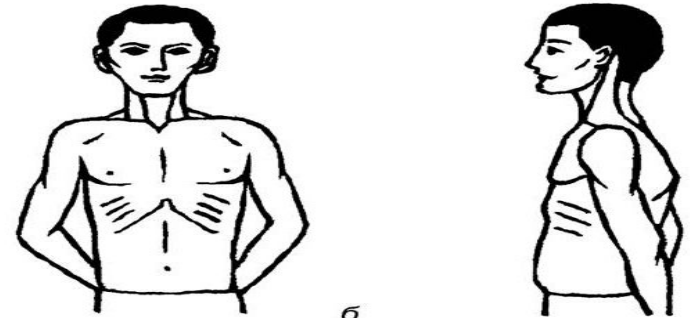
Пикнический тип.

Это человек приземистый, с широкой костью, с толстой шеей и основательным туловищем.

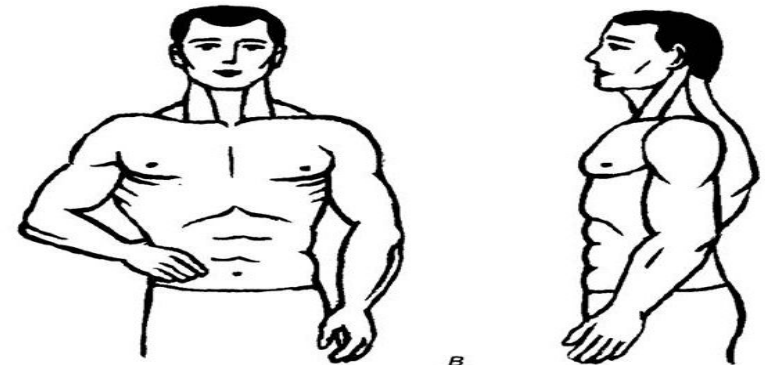
По характеру — циклоид. Спокоен, добросердечен, радостно относится к жизни.



Астенический тип. Человек худощавый, невысокий, лептосомный (узкий). По характеру т. н. шизоид. Молчаливый и замкнутый в себе интроверт.



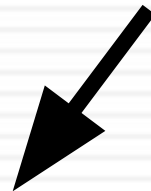
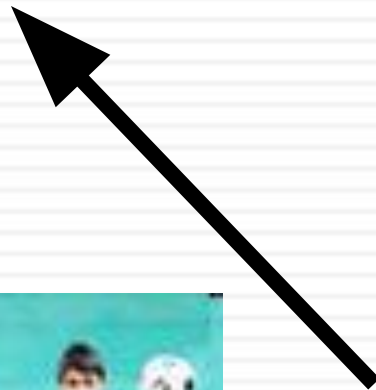
Атлетический, смешанный тип. Наиболее распространенный тип — следствие смешения двух разных групп гормонов. Высок и физически крепок, по характеру может иметь черты и от циклического и от шизоидного типа.



Свойства индивида -



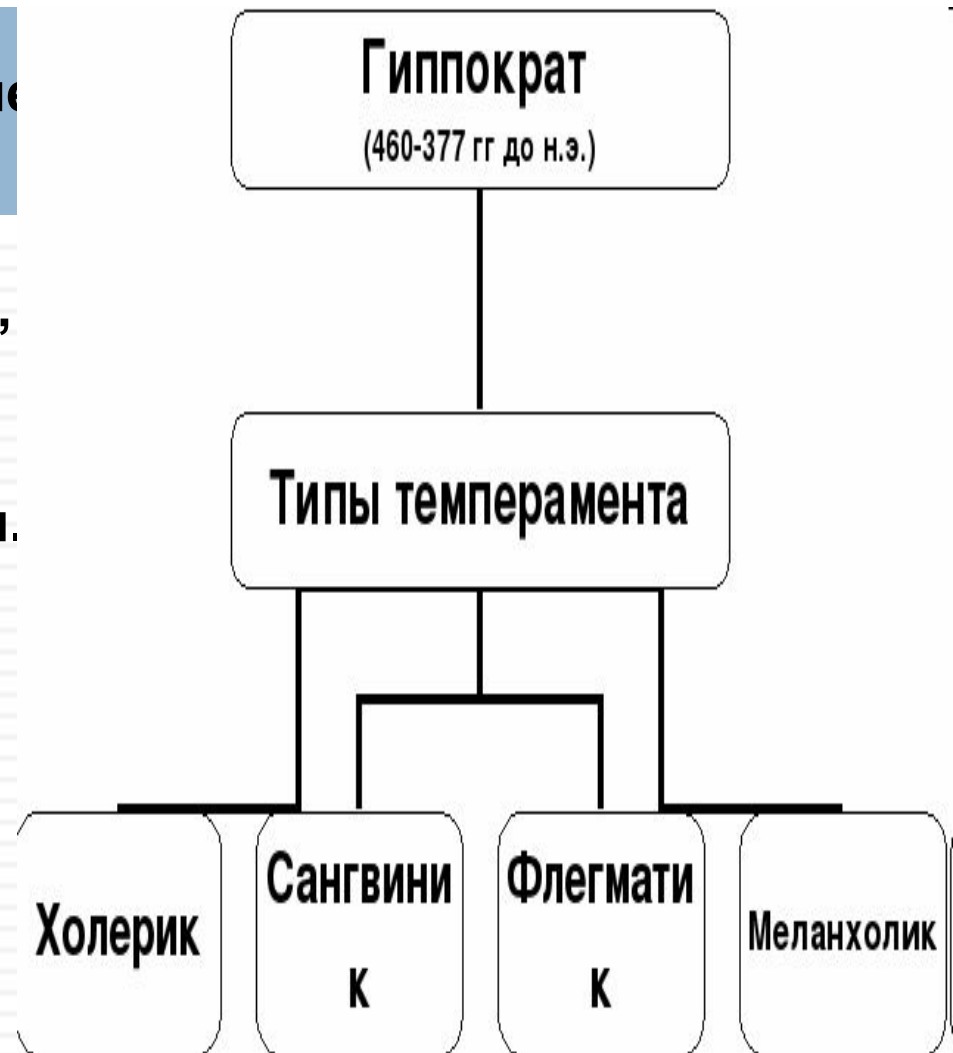
**Высшая интеграция
всех этих свойств
представлена в
темпераменте, с
одной стороны, и
задатках – с другой.**





Темперамент -

□ Темперамент (лат. temperamentum – надлежащее соотношение частей) — устойчивое объединение индивидуальных особенностей личности, связанных с динамическими, а не содержательными аспектами деятельности.



ИНДИВИД - биологическое начало личности:

- **Таким образом, свойства индивида: возрастно- половые и индивидуально-типические определяет динамику психофизиологических функций:
сенсорных, мнемических, вербально (словесно)-логических и т. д.) и структуру органических потребностей.**

Особистість

Особистість — соціально зумовлена система психічних якостей індивіда, що визначається залученістю людини до конкретних суспільних, культурних, історичних відносин



Личность («personality» - лат, англ.) – персона – маска.

это человек, взятый в системе таких его психологических характеристик, которые социально обусловлены, проявляются в общественных по природе связях и отношениях, являются устойчивыми и определяют нравственные поступки человека, имеющие существенное значение для него самого и окружающих.



Особистість характеризують такі ознаки:

- розумність
- відповідальність
- свобода
- особиста гідність
- індивідуальність

Сутність поняття «індивідуальність»

Індивідуальність — сукупність зовнішніх та внутрішніх особливостей людини, що формують її своєрідність, відмінність від інших людей

Соціалізація

Соціалізація — процес засвоєння індивідом соціального досвіду, системи соціальних зв'язків та відносин.

Определение личности С.Л. Рубинштейна

**личность есть
совокупность
внутренних условий,
через которые
преломляются все
внешние
воздействия.**



Психологическая структура личности:



Вікові особливості особистості

- Критеріями розвитку людини є

- анатомічні,
- фізіологічні,
- психологічні,
- педагогічні,
- фізичні

показники стану організму

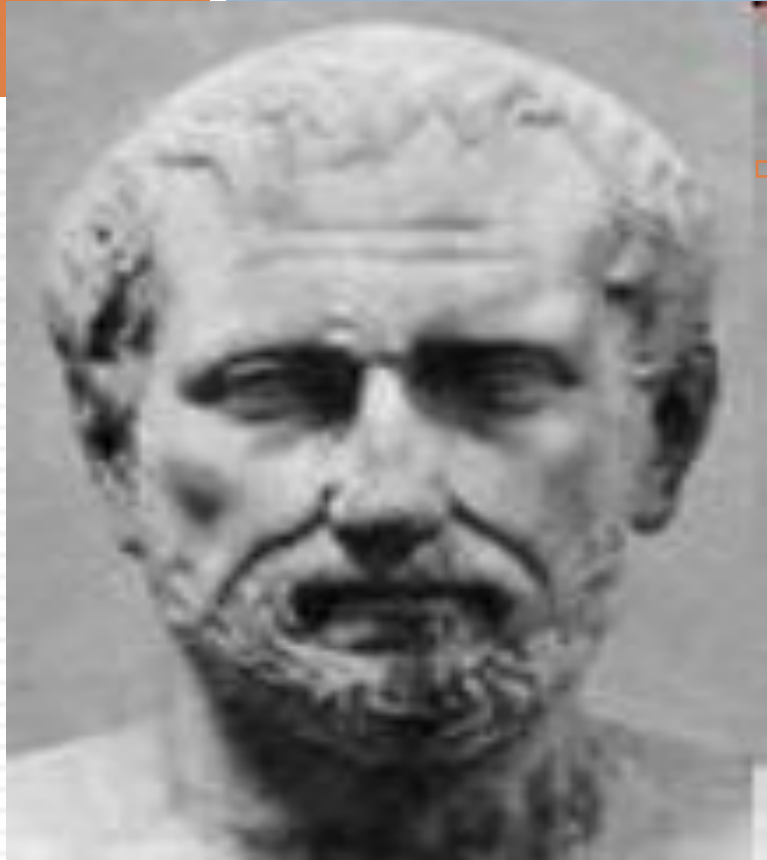


Личность характеризуется:

- 1) **активностью** - стремлением субъекта выйти за собственные пределы, расширить сферу деятельности, действовать за границами требований ситуации и ролевых предписаний;
- 2) **направленностью** - устойчивой доминирующей системой мотивов - интересов, убеждений, идеалов, вкусов и прочего, в чем проявляют себя потребности человека;
- 3) **глубинными смысловыми структурами** (системами смысловыми динамическими, согласно Л. С. Выготскому), обуславливающими ее сознание и поведение; они относительно устойчивы к вербальным воздействиям и преобразуются в деятельности совместной групп и коллективов (принцип опосредования деятельности);
- 4) **степенью осознанности своих отношений к действительности:** отношения, установки, диспозиции и пр.

Развитая личность обладает развитым **самосознанием**, что не исключает неосознаваемой психической регуляции важных сторон ее активности. Субъективно для индивида личность выступает как его Я, как система представлений о себе, конструируемая индивидом в процессах деятельности и общения.

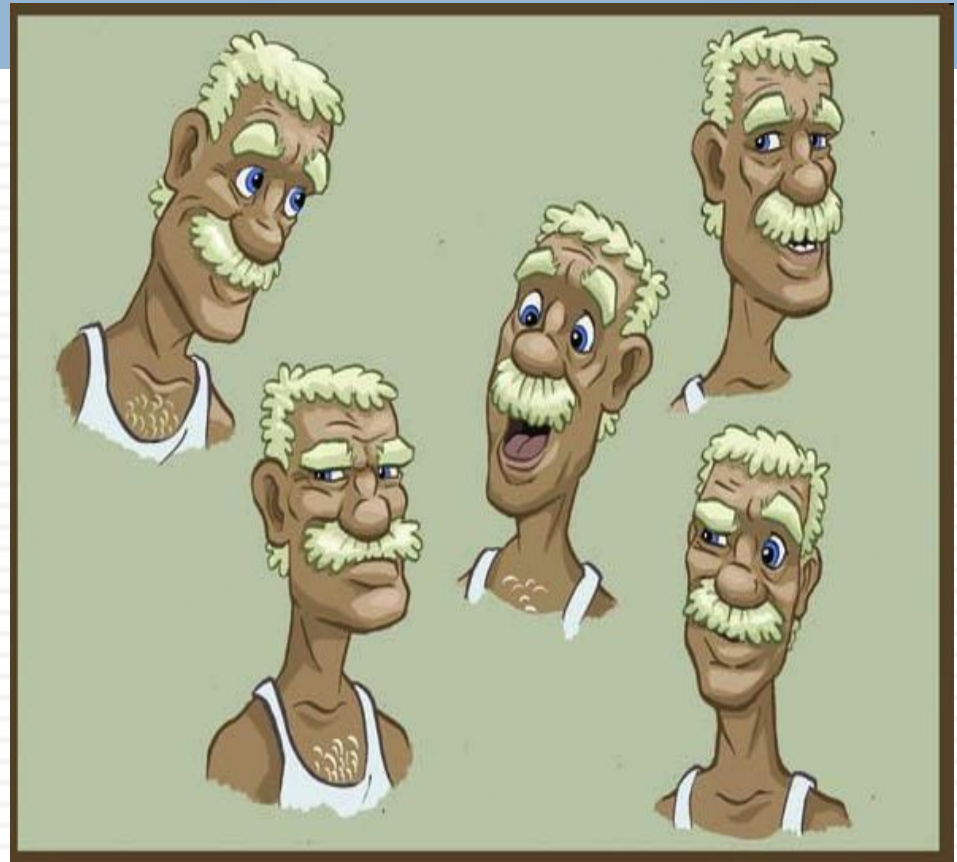
Особенности поведения: темперамент и характер:



- Характер в буквальном переводе с греческого означает «чеканка», «зарубка», «отпечаток».
- **Теофраст впервые предложил термин «характер» для обозначения комплекса признаков, отличающих одного человека от другого.**

Характер - это

- — система устойчивых отношений личности к миру,
другим людям
 - и самому себе, формирующаяся под влиянием условий жизни и воспитания и проявляющаяся в особенностях социального поведения.



Все типологии человеческих характеров исходили из ряда идей:

- 1. Характер человека формируется довольно рано в онтогенезе и на протяжении остальной его жизни проявляет себя как более или менее устойчивый.
- 2. Те сочетания личностных черт, которые входят в характер человека, не являются случайными. Они образуют четко различимые, позволяющие выявлять и строить типологию характеров.
- 3. Большая часть людей в соответствии с этой типологией может быть разделена на группы.



ЛИЧНОСТЬ - ИНДИВИДУАЛЬНОСТЬ

Личность - это система отношений: дружеских, любовных, семейных, производственных, политических и т.д., а они, в свою очередь, определяются общественными отношениями.

- **Личность есть сложная система социально значимых актов, проявление способностей в социальном мире. Поэтому основная функция личности - это развитие своих способностей.**

- **Индивидуальность - неповторимое своеобразие психики каждого человека, осуществляющего свою деятельность в качестве субъекта развития общественно-исторической культуры.**
- **Человек многогранен: в нем есть и животное начало (организм), и социальное (личность), но в нем есть и чисто человеческие качества (индивидуальность). Индивидуальность - это то, что отличает человека от животного и социального мира.**

Гуманист – Карл Роджерс

Индивидуальностью назвал

- **«полноценно функционирующего человека,**
- **для обозначения людей, которые используют свои способности и таланты, реализуют свой потенциал и движутся к полному познанию себя и сферы своих переживаний. Личностные качества и индивидуальные дополняют друг друга».**



CARL ROGERS
(1902-1987)

3 группы исследования личности:



1. Методологические и самые общие теоретические проблемы личности;
2. Эмпирическое изучение конкретных структурных составляющих личности и личностных феноменов;
3. Целостные авторские теории личности.

В 1920-1930 годах закладывается методологические основы советской психологии



(слева на право): М.Я. Басов,
Л.С. Выготский, А.Н. Леонтьев,
С.Л. Рубинштейн

Деятельностная теория:

Согласно С.Л. Рубинштейну и Б.Г. Ананьеву, исходными характеристиками человека как субъекта деятельности являются сознание (отражение объективной действительности) и деятельность (преобразование действительности).

- Именно деятельность, понимаемая как сложная динамическая система взаимоотношений с миром, краеугольным камнем в формировании свойств личности. С. Л. Рубинштейн отмечал: «В труде, игре и учении – в них всех совместно и в каждом из них по-своему и проявляется, и формируется личность.

Психологическая структура деятельности:



Концепція персоналізації А.В. Петровського в нтурі особистості можна вирізнити 3 складові:

Внутришньоіндивідну

(інтеріндивідну): темперамент, характер, здібності;

□ Інтеріндивідну (спілкування);

□ Надіндивідну (метаіндивідну): виноситься за межі органічного тіла індивіда, так і поза зв'язки “тут і тепер” з іншими індивідами;

Безособистість -

Це характеристика особи, яка байдужа до інших людей, не змінює і їхньому житті й поведінці, не збагачує і не збіднює їх.


- **Квазіперсоналізація – це реалізація потреби бути особистістю поза діяльністю, спроба з непридатними засобами.**

Платонов К.К. вирізняє 4 підструктури:

1. підструктура спрямованості;
2. підструктура доствіду;
- 3. підструктура форм відображення;
- 4. біологічно зумовлена підструктура.

Отже,

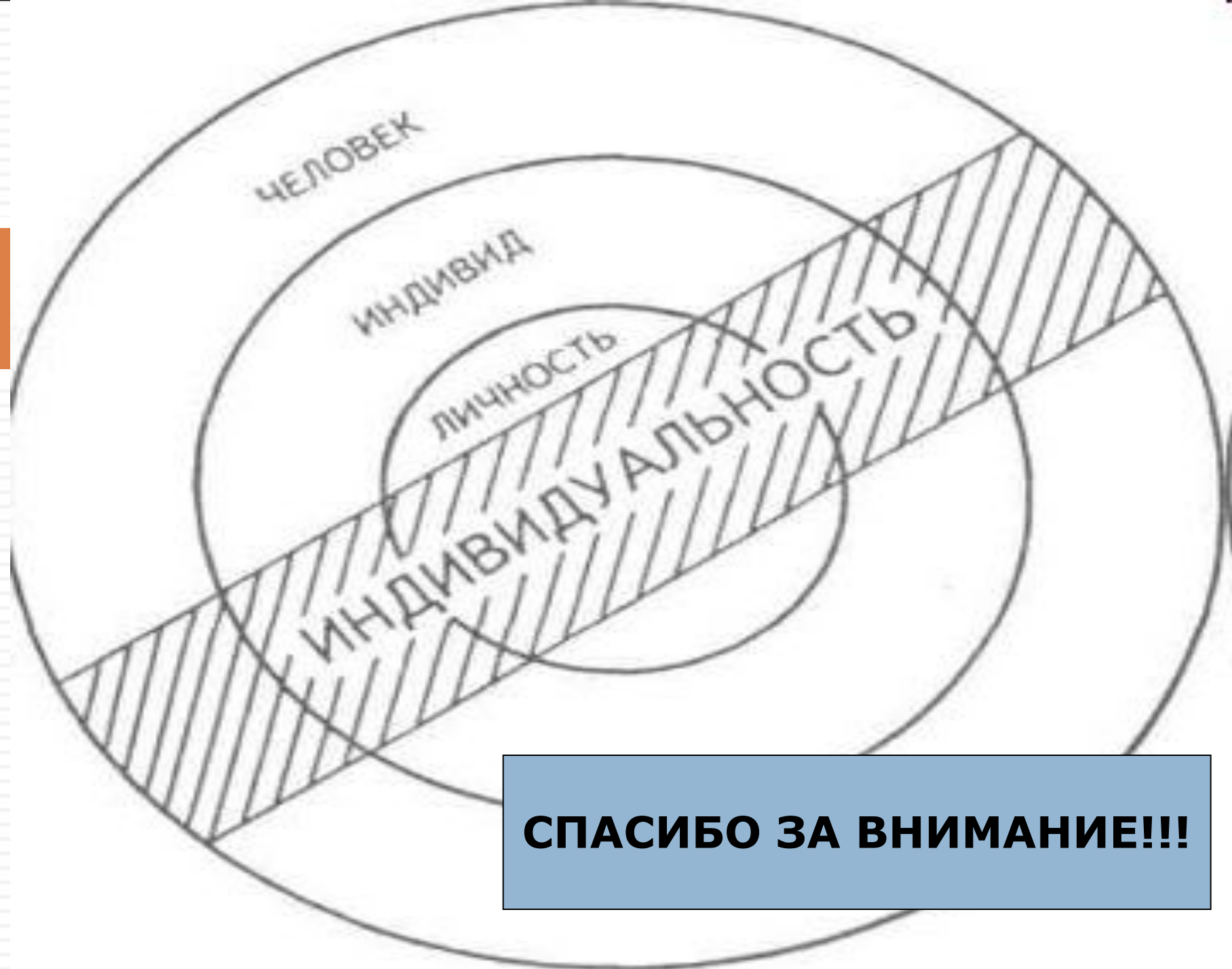
Поняття “особистість” ті “індивідуальність” не тотожні, але тісно взаємопов'язані.

 Природа особистості, її структура та зростання розглядаються в межах різних психологічних підходів.



ВЫВОД:

- **Личность – это многомерная и многоуровневая система психологических характеристик, которые обеспечивают индивидуальное своеобразие, временную и ситуативную устойчивость поведения человека.**
- **К основным факторам развития личности можно отнести следующие факторы: генетический, социальный, активность самой личности, а также случай.**



СПАСИБО ЗА ВНИМАНИЕ!!!



Вікова психологія

• *Вікова психологія* є галуззю психологічної науки про індивідуальний розвиток людської психіки в онтогенезі на різних вікових стадіях

Структура вікової психології:

- психологія пренатального періоду,
- дитяча психологія,
- психологія молодшого школяра,
- психологія підлітка,
- психологія ранньої юності,
- психологія дорослості,
- геронтопсихологія

Педагогічна психологія

(засновник К.Д.Ушинський (1823-1871))

- ▣ **Педагогічна психологія** вивчає психологічні проблеми навчання і виховання, закономірності процесу засвоєння людиною соціального досвіду в умовах навчально-виховного процесу і диференціюється на кілька галузей знань:
 - ▣ психологія навчання,
 - ▣ психологія виховання,
 - ▣ психологія учителя

Онтогенез

- **Онтогенез** – це індивідуальний розвиток організму від зародження до кінця життя
- **Онтогенез людини** – це цілісний безперервний процес **кількісних і якісних** змін, який охоплює становлення людини в біологічному, психічному і соціальному плані; це **становлення людини** як організму, як свідомої суспільної істоти і як особистості; це розвиток, формування, дозрівання становлення – необхідні, послідовні, **прогресивні зміни живої людської системи**.

Когнітивна модель періодизації розвитку особистості (за Ж.Піаже)

4 стадії когнітивного розвитку:

- 1. Сенсомоторна*
- 2. Доопераційна*
- 3. Конкретних операцій*
- 4. Формальних операцій*

Психосоціальна концепція періодизації розвитку особистості (за теорією Еріксона)

Стадія	Назва стадії розвитку	Вік
□ I	дитинство	До 1 року
□ II	ранній вік	1-3 роки
□ III	дошкільний вік	3-6 років
□ IV	шкільний вік	6-11 років
□ V	юнацький вік	11-20 років
□ VI	молодість	20-25 років
□ VII	зрілість	до 60 років
□ VIII	старість	після 60 років

Теорія розвитку вищих психічних функцій Л.С.Виготського

Становлення людини як індивіда та особистості, за Л.Виготським, передбачає діалектичну взаємодію двох взаємопов'язаних видів розвитку – **природного** (генотип + природне середовище) і **соціального** (сім'я, суспільство, виховання, навчіння).

Основні положення теорії Л. Виготського

- Кожному віку притаманна своя специфічна **соціальна ситуація розвитку**
- При переході від однієї вікової ступені до іншої виникають **новоутворення**
- При зміні стабільних періодів виникають **вікові кризи**

4 закони психічного розвитку дитини (за Л.Виготським)

- 1. Закон *циклічності*
- 2. Закон *нерівномірності розвитку*
- 3. Закон „*метаморфози*”
- 4. Закон **поєднання процесів еволюції та інволюції в розвитку дитини**

Теорія діяльності О.М. Леонтьєва

Види провідної діяльності:

- - **емоційно-безпосереднє спілкування** немовляти з дорослими (0-1 рік);
- - **предметно-маніпулятивна діяльність** дітей раннього віку (1-3 роки);
- - **сюжетно-рольова гра** у дошкільнят (3-6 років);
- - **навчальна діяльність** у школярів;
- - **інтимно-особистісне спілкування** підлітків;
- - **професійно-навчальна діяльність** у старшому шкільному віці.

Критерії визначення психологічного віку (за Д.Б.Ельконіним)

- 1) соціальна ситуація розвитку
- 2) провідний тип діяльності;
- 3) основні новоутворення розвитку;
- 4) вікові кризи.

За Д.Б.Ельконіним дитинство ділиться на 7 періодів:

- 1) вік немовляти – до 1 року;
- 2) раннє дитинство – 1-3 роки;
- 3) молодший і середній дошкільній вік – 3-5 років;
- 4) старший дошкільній вік – 5-7 років;
- 5) молодший шкільний вік – 6-10 років;
- 6) підлітковий вік 10-14 років;
- 7) ранній юнацький вік – 13 (14-16) 17 років.

Хронологія вікових криз

- криза новонародженого (до 1 міс.);
- криза одного року;
- криза трьох років;
- криза семи років;
- підліткова криза (11-12 років);
- юнацька криза.

Етапи життєвого циклу особистості у сучасній віковій психології

- ▣ **1. Пренатальний
(внутриутробний)**
- ▣ **2. Дитинство**
- ▣ **3. Отроцтво**
- ▣ **4. Зрілість**

Стадії пренатального (внутриутробного) етапу

- а) гермінальна (передзародкова) стадія, що триває 2 тижні
- б) зародкова (ембріональна) стадія – до кінця другого місяця розвитку
- в) стадія плоду – від третього місяця розвитку до народження

Найбільш небезпечними для організму є такі періоди

- 1) спермогенез – вихід яйцеклітини із фолікули яєчника, запліднення, занурення заплідненого яйця у слизовий шар матки (7-8 доба запліднення);
- 2) період формування окремих органів плода і плаценти (3-8 тиждень);
- 3) диференціація функцій органів і систем плода (20-24-й тиждень);
- 4) момент народження;
- 5) період адаптації новонародженої дитини

Новонародженість

- ВИХОВАННЯ ЗВОДИТЬСЯ В ОСНОВНОМУ ДО фізичного розвитку дитини і піклуванню про її здоров'я;
- ВАЖЛИВИМ ЗАВДАННЯМ Є створення умов для активного функціонування органів чуття, що забезпечує розвиток нервової системи, мозку.



Немовлячий період



- виховуючий, освітній, навчаючий вплив здійснюють на дитину дії з предметами, спілкування з дорослими;
- завдання виховання полягає в забезпеченні можливості всіх пізнавальних процесів.

Раннє дитинство

- від виховання залежить засвоєння моральних норм, вимог, якими оволодіває дитина;



- завдання - забезпечити різносторонню діяльність, різноманітні форми спілкування, що сприяє розвитку самостійності.

Дошкільний період

фізичний розвиток
передбачає охорону
здоров'я, розвиток рухових
вмінь;

- розумове виховання формує систему уявлень про оточуючий світ, інтелектуальні вміння;
- в моральному вихованні, спираючись на наслідування, формуються моральні норми, відношення до людей, до себе;
- естетичне виховання сприяє розвитку творчих сил дитини, формує естетичний смак.



Молодший шкільний вік

- цілеспрямоване виховання здійснюється в процесі учбової діяльності; важливо формувати власні особистості.



Підлітковий вік



- найважливішими умовами результативності виховних впливів є їх відповідність думкам, переживанням і почуттям підлітків.

Юнацький вік

- ГОЛОВНИМ Є ПРОБЛЕМА формування життєвої позиції, світогляду, переконань;
- проблема вираження своїх почуттів тощо.



Період зрілості

- ВИХОВАННЯ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ В продуктивній діяльності;
- проблема виховання власних дітей;
- проблема необхідності для інших.

Період старіння

You can't help
getting older,
but you don't have
to get **old.**

(GEORGE BURNS)



прийняття свого
життєвого шляху

ЯК ЄДИНО

МОЖЛИВОГО;

переоцінка
цінностей

МИНУЛОГО;

ВИНИКНЕННЯ

цілісності

особистості.

Об'єктивні умови та передумови розвитку

- 1) макросоціальні умови
- 2) мікросоціальні умови
- 3) психоматичні умови

Суб'єктивні чинники внутрішньої логіки розвитку (саморозвитку)

- 1) особливості **мотиваційної** сфери;
- 2) особливості формування **свідомості** та **самосвідомості**;
- 3) **активність** дитини (поведінка, діяльність, спілкування).

Узагальнення досліджень у галузі проблематики вікового розвитку людини

- Індивідуальний розвиток є багатозначним процесом, що передбачає різні варіанти і не обов'язково завершується однаково.
- Розвиток людини не обмежується певним періодом: здатність до змін зберігається, хоч і різною мірою, протягом усього життя.
- Індивідуальний розвиток у різних сферах життєдіяльності людини залежить від багатьох факторів, одним з яких є саморозвиток.



Дякую за увагу